

Charles University, Faculty of Arts, Department of Sinology
Asian history and culture

Doctoral dissertation

Expose and extol: China's *Manhua* magazine between domestic policies and international interactions, 1950–1960

Demaskovat a vychválit: Čínský časopis *Manhua* mezi domácí politikou a mezinárodními interakcemi, 1950–1960

Mariia Guleva

Dissertation supervisor: Mgr. Ing. Jiří Hudeček, Ph.D.

Abstrakt

Disertační práce je věnována časopisu „Manhua“, vydávanému v Čínské lidové republice v letech 1950–1960. Ten sloužil jako ústřední národní masmédiu pro umění *manhua*, tj. karikatury, v prvním desetiletí ČLR. V práci se rozebírají okolnosti a praxe, jež v Číně formovaly časopis „Manhua“ i umění *manhua*. Jde o pokus prostudovat jak komplikovanou dynamiku domácí politiky (jednání jednotlivých aktérů, jejich vztahy s vládou Komunistické strany a s „lidem“, a změny v politickém prostředí), tak i mezinárodní interakce (zejména ty, které se týkaly karikaturních časopisů v zemích socialistického tábora, ale i širších osobních i zprostředkovaných kontaktů se zahraničním zpravodajským tiskem).

Hlavní výzkumnou otázkou disertační práce je, do jaké míry se „Manhua“ stal časopisem socialistické karikatury. Práce se nejprve zabývá domácí politikou a zamýšlí se nad tím, kdo se podílel na utváření „Manhua“ a karikaturní scény 50. let – jak tyto lidé koncipovali své představy o karikaturním umění, jaké místo v jejich úvahách zaujímal časopis „Manhua“, jak se časopis podílel na „službě lidu“ a jakých proměn při tom doznal. Co se týká širší mezinárodní situace, disertační práce se věnuje otázkám, jaké místo „Manhua“ zaujímal mezi časopisy zaměřenými na karikaturu z ostatních zemí socialistického tábora a zda je možné považovat „socialistickou karikaturu“ za existující fenomén se specifickými rysy; co vzešlo z osobních a zprostředkovaných kontaktů mezi karikaturisty z Číny a jiných zemí a co se od sebe navzájem naučili; a jak se měnily karikatury, které se přenášely přes hranice států z jednoho časopisu do druhého.

Je zřejmé, že „Manhua“ byl úzce spjat s praxemi předchozích desetiletí a ze sovětských a jiných cizích vzorů čerpal méně, než se často tvrdí. Pokusy zakládajících členů „Manhua“ o přeměnu umění karikatury dle požadavků nové vlády přispívaly ke vzniku četných uměleckých a teoretizujících iniciativ. Stále dusivější ideologická kontrola, časté změny v politickém směru, nejasná rétorika a cíl „služby lidu“ však destabilizovaly autoritu karikaturistů a jejich sebedůvěru v hledání cesty pro karikaturu v tomto obtížném terénu. Zrušení „Manhua“ v roce 1960 lze považovat nejen za důsledek deficitu papíru, jak se obvykle uvádí, ale i za krok k zefektivnění vytváření karikatur přes účelnější kontrolu v denících, např. v „Renmin Ribao“ či „Jiefang Ribao“. Blízkost „Manhua“ a jeho protějšků ze socialistického tábora (např. sovětského „Krokodila“ či československého „Dikobraz“) sice potvrzuje existenci „socialistické karikatury“ s mnoha společnými rysy, avšak ta byla jen částečná a krátkodobá. Největší rozdíl mezi „Manhua“ a dvěma výše zmíněnými časopisy spočíval ve velmi omezených možnostech čínského časopisu kritizovat domácí problémy, a také v tom, že „Manhua“ musel ve velké míře zapojovat své čtenáře do spoluvytváření karikatur. Obě tyto zvláštnosti reflektovaly širší rozdíl mezi přístupem k budování socialismu v ČLR a praxemi pozdněstalinického a poststalinického Sovětského svazu i Československa. Disertační práce také ukazuje, že dosah a rozmanitost přátelských výměn mezi karikaturisty ČLR, Československa a SSSR měly evokovat představu jednomyslnosti, ve skutečnosti však bylo „vzájemné učení“ omezeno domácími okolnostmi, a zůstalo tak iluzí. „Manhua“ tedy byl časopisem „socialistické karikatury“, podobně jako „Krokodil“ i „Dikobraz“, jejich podobnosti však zůstaly na rovině toho, jak se podobaly politické režimy, v nichž působily.

Klíčová slova: „Manhua“; karikatura; Čínská lidová republika; „Krokodil“; „Dikobraz“; Sovětský svaz; Československo